



Kirja-arvio

Tytöt, pojat ja tutkiminen: voimaa vallattomille ja valtaa voimattomille

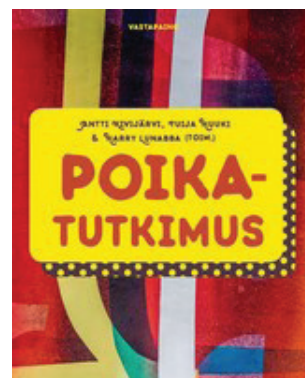
Kivijärvi, Antti, Tuija Huuki ja Harry Lunabba (toim.). 2018. *Poikatutkimus*. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura julkaisuja 205. Tampere: Vastapaino. 338 sivua.

Tormulainen, Aino. 2018. *Tyttöenergialla kasvaneet: Postfeministisen populaarikulttuuri-ilmion yhdessä muistellut merkitykset*. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura julkaisuja 207, sarja Tiede. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. 308 sivua.

Anna Anttila

Ensimmäinen naistutkimuksen oppini 1990-luvulla oli, että nuorisotutkimus oli vajaata, koska se kertoi vain pojista ja poikakulttuureista. Uusi tyttötutkimus poisti puutteen. Tytöistä tuli näkyvä, kuuluva ja pysyvä osa nuorisoa, jota ei voi enää tutkia ilman heitä. Tyttöjä ei kuitenkaan voi pitää nuorisotutkimuksessa koko ajan liikkeessä, eikä poikatutkimusta voi tehdä vain poistamalla tytöt nuorisotutkimuksesta. Odotettavasti tyttötutkimuksen jälkeen synnytettiin uusi poikatutkimus.

Toinen oppi oli se, että tyttötutkimuksessa tyttöjä ei verrata poikiin, koska vertailu peittää sukupuolen sisäiset erot. Tyttötutkimuksen myötä on ymmärretty, että kaksijakoinen sukupuoli ei riitä identiteettien analyysien lähtökohdaksi. Ihmiset ovat sukupuoleltaan muutakin kuin vain tyttöjä tai poikia, ja kaikki sukupuoli- ja sukupuolijäottelutkin kohdistuvat moniin toisiinsa risteäviin erontekoihin ja samanlaisuuksiin, joita pelkkä sukupuoli tai ikä ei selitä tai häivyttä. Kun tyttötutkimus avasi nuorisotutkimuksessa oven poikatutkimukselle, se kutsui mukaan intersektionaalisuuden, jossa otetaan huomioon useita yhteiskunnallisia erontekoja ja luokitteluja. Sukupuolien sisällä ja välillä risteilevät esimerkiksi nuorten seksuaalisuus, syntyperä, toimintakyky, yhteiskuntaluokka tai asuinpaikka.





Koska sukupuolentutkimuksen oppivuositani on jo kauan, saatan arvioida kirjoja sukupuolentutkimuksen (lukemisen) konventioita rikkoen. Luen Aino Tormulaisen väitöskirjaa ja Antti Kivijärven, Tuija Huukin ja Harry Lunabban toimittamaa antologiaa yhdessä. En vältty tyttöjen ja poikien vertailevalta sukupuolijaottelulta. *Tyttöenergialla kasvaneet* -kirjan ja *Poikatutkimus*-artikkelikokoelman rinnakkain lukeminen näyttää nimittäin tyttöjen perspektiivit huomattavasti myönteisempinä kuin poikien näköalat, kuten myöhemmin nähdään. Luen kirjoja myös lasten- ja varhaisnuorisoperinteen tutkijan silmälaseilla, jotka fokuoivat myös sukupuolentutkimuksen teorioihin, erityisesti butlerilaiseen performatiivisuuteen. Näen sukupuolissa tilanteisuutta, muutosta ja hetkessä tekemistä mieluummin kuin sukupuolen staattisena ominaisuutena. Vaikka ihmiset eivät ole vain tyttöjä tai poikia, vauvana määritelty sukupuoliodotus rajaa lapsuuskokemuksia vahvasti. Varsinkin koulumaailmassa ihmisten kaksijakoinen luokittelu ja sanallinen pojittelu ja työttötytely on tavanomaista.

Sukupuolien lisäksi erotamme aikuiset ja lapset, ja suurin erottaja näiden välillä on elämäkokemus mutta juridisesti myös 18 elettyä vuotta. Lastenperinteen tutkimuksen mukaan olennaisin ero on elämänasenteessa: aikuisuudessa asiat otetaan vakavasti, mutta lapsuuden keskeisominaisuus on hulluttelu ja leikillään tekeminen. Lapsia ja nuoria tutkittaessa tulisikin lähteä siitä, että täältä aikuisuudesta käsin tarkastelemme ja tulkitsemme vakavasti asioita ja ilmiöitä, jotka niiden omassa elinympäristössä ovat "vain" leikkiä ja joiden tärkein funktio on tuottaa tekijöilleen iloa. Monelle Peppi Pitkätossu oli lapsena upea idoli, maailman paras ja vahvin kaikessa, mutta aikuisen elämäkokemuksen jälkeen hänet tulkitaan ja muistetaan surullisen hahmon orpona.

Muistoissa korostuu tilanteisuus, ja kokemuksen aikatasot vaihtelevat, kuten Aino Tormulainenkin väitöskirjassaan selvittää. Tormulainen tarkastelee feministisen tutkimuksen keskeiskäsitettä, kokemusta, muistoina ja muistitietotutkimuksen menetelmin. Muistitieto ja muistelukerronta on kollektiivista ja kerroksellista, ja siinä sekoittuvat ajat, paikat ja ihmiset. Tulkintoja tehdään eri aikana, jälkeensä. Kuten kokemus tai muisteltu kertomus kokemuksesta myös sukupuoli muokkautuu kontekstissa. Butlerilaisittain sukupuoli syntyy teoissa, se on performatiivinen.

Tyttöenergia ja poikatutkimus kyseenalaistavat maskuliinisia valta-asetelmia

Sukupuolentutkimus on nyt erittäin ajankohtaista. Vuotta 2018 kuvattiin naisten vallankumouksen vuodeksi. Sysäyksenä tähän oli edellisen vuoden maailmanlaajuinen *#MeToo*-kampanja, joka rikkoi sukupuoliseen häirintään ja valta-asetelman väärinkäyttöön liittyvän hiljaisuuden. Muutos oli käännteentekevä. Nyt, naisten vallankumouksen jälkeisenä vuonna, peräänkuulutetaan uusia keinoja, joilla rakenteellinen syrjintä ja valta-asetelmien väärinkäytöt kitketään. *#MeToo*-ilmiön jälkeinen missio lisätä sukupuolten tasa-arvoa asettaa toivonsa mediaan. Populaarikulttuurilla ja medialla on tärkeä rooli ja tehtävä vallan rakenteiden korjaamisessa: tyttöenergiakin teki objekteista subjekteja. Tormulainen tarkastelee tyttöenergiaa kolmella tasolla: osana sukupolvikokemusta aikana, jolloin (varhais)nuorisokulttuuri ei ollut yhtä pirstaloitunutta kuin nykyisin, osana sukupuolen rakentumista ja identiteettiä sekä osana feminismiä nykykeskustelua. Tyttöenergia oli osa sukupuolivaltaa horjuttavaa feminismiä.

Kuten Harry Lunabba *Poikatutkimus*-kirjan artikkelissaan muistuttaa, nimenomaan pojat ovat jo monien sosiaalisten interventioiden ensisijaisia kohteita. Tyttöjen näkökulmasta



systemiseen asennemuutokseen ja jo tehtyyn sukupuolijärjestyksen rikkomiseen, vieläpä median keinoin, voi taas tutustua Aino Tormulaisen väitöskirjassa. Siinä tyttöenergiaa omaksuneet naiset muistelevat populaarikulttuuri-ilmiöiden merkityksiä identiteetilleen. Koska tyttöenergiaa tarkastellaan vuosituhanen vaihteen populaarikulttuurisen nuoruuden ilmiönä, on Tormulainen listannut aikajanaan populaarikulttuurin tuotteet Suomessa. Liitteestä lukija voi itse helposti tarkistaa, onko siellä omia suosikkeja vai puuttuvatko ne idolitaulukosta. Ajan ja paikan kehykset on naputeltu tiiviisti paikoilleen, ja tyttöenergian ilmiöitä kuvataan niiden sisällä 30 muistelijan ja arkistoitujen aineistojen avulla. Tyttöenergia oli asenne, joka horjutti sukupuolivaltaa. Tormulainen analysoi, miten naiset ryhmähaastatteluisia muistelevat ja kertovat tyttöenergiakulttuurin vaikuttaneen heidän toimintaansa, ruumiinkuvaansa, vertaisryhmiinsä, roolimalleihinsa ja käsityksiinsä sukupuolten välisestä tasa-arvosta. Rohkeus olla oma itsensä ja pyrkimys yhteisölliseen, feminiiniseen toimijuuteen tasa-arvon eetoskassa ovat tyttöenergian keskeispiirteitä ja aikaansaannoksia.

Poikatutkimus-kirjassakin on taustalla sukupuolipolitiikkaa ja tasa-arvon lisäämistä. Poikaelämän myönteisistä puolista puhutaan vähän ajassa, jossa nuorista kannetaan jatkuvaa huolta ja jossa maskuliinisuudet ovat hierarkkisia, jotkut niistä jopa ongelmallisia. Hegemoninen, toksinen maskuliinisuus pyritään purkamaan. Hierarkiat perustuvat aina luokitteluihin, jotka ovat pohjimmiltaan sopimuksenvaraisia: jokin tapa tehdä poikatapaisuutta on joskus ja jossain parempi kuin jokin toinen. Valistus vahvistaa näitä hierarkioita. Koulutetumman ja etuoikeutetun väestön keskuudessa ei rajua, suoraviivaista lähiömaskuliinisuutta arvosteta. Vanhassa työväenluokkaisessa lähiökulttuurissa arvostettu turpiin vetämisen kulttuuri halutaan poikatyön avulla kitkeä. Ehkä lähiömaskuliinisuuksien myönteisistä puolista ei liiammin puhuta myöskään siksi, että niitä ei tunneta tai tuoda luotettavasti tutkimuksessa esiin.

Poikatyttö yhdistää feminiinisyyden poikamaisina pidettyihin tekoihin

Tormulainen kuvaa, kuinka poikatyttöys (*tomboy*) on tyttöjen keino laajentaa ahtaita sukupuolirooleja. *Poikatutkimus*-kirjan toimittajatkin muistuttavat, että poikatyttöys kyseenalaistaa maskuliinisuuden ja poikaruumiin välisen yhteyden. Ahtaiden sukupuoliroolien laajentamisen sijaan *Poikatutkimus*-kirjan toimittajat toivovat, että pojat voisivat valtautua ja ylittää ahtaat sukupuolinormit. Miksi ahdas tulisi ylittää, mikseivät pojatkin voisi laajentaa ahtaita sukupuolinormeja? Voisiko media jo kohdistaa poikiin poikaenergiainervention? Kuten tyttöenergia, sekin voisi olla tosi kivaa. #MeToo-ilmiön jälkeisessä hengessä uusi poikaenergia voisi kasvattaa ja laajentaa maskuliinisuuksiin lisää kiltteyttä, empaattisuutta ja sivistystä.

Olentona poikatyttö on kiinnostava. Väittäisin jopa, että se on länsimaisena lapsena olemisen tyyppillisin muoto. Aikuinen nainen kertoo paljon useammin olleensa lapsena poikatyttö kuin tyttötyttö, *girly girl*, tai edes ihan tavallinen tyttö. Miehiseen muistelu-perinteeseen ei kuulu yhtä yleisesti alleviivattu poikapoikana, saati tyttöpoikana, eletty lapsuus. Tämä varsinainen lapsen representaatio on kanonisoitu hahmo myös taiteessa ja viihteessä. Poikatyttö on cistytty, joka käyttäytyy pojan sukupuolirooliodotusten mukaisesti, rohkeasti ja reippaasti. Niin kuin Peppi Pitkätossu tai Anni Polvan Tiina-kirjojen päähenkilö. Lastenperinteeseen ja muisteluun vakiintuneen lapsuuden arkkityypin sijaan Tormulainen pitääkin poikatyttö-hahmoa ennen muuta kirjallisena hahmona. Tyttöenergiaan ei kuulu poikamaisen ulkoisen habituksen tavoittelu, vaan tyttöjen korostettu feminiinisyys yhdistettynä poikamaisina pidettyihin tekoihin. Poikatyttö ei siis ole tyttöenergian tiivistynyt lihallinen muoto. Tormulainen luokittelee myös



Viisikko-sarjan Paulin poikatytöksi. Oman käsitykseni mukaan kirjallisuushahmo Pauli ilmentää kutsumanimeään myöten mieluummin esikuvaa transmaskuliinista kuin poikatytöstä.

Entisinä poikatyttöinä naiset ovat itse kokeilleet ja myöhemmin kasvatuksen ja hoivan vetovastuullisina nähneet, miten eri sukupuolet ja eri ikäiset elävät. Naisilla jos kenellä on kokonaiskuva ihmisenä elämisestä. Naisten tiedoilla voisi vallata kaikki elämän aitiopaikat! Mutta voiko poikatyttö olla poikaelämän kokemusasiantuntija? Vaikka naisen ympärillä olisi ollut tarjolla satoja tuhansia pojan- ja miehenmalleja, ei hän voisi puhua toisen kokemuksista, toisen äänellä, toisen puolesta, vaan se olisi aina tulkintaa. Kuten maahanmuuttotaustaisten ja rodullistettujen kokemuksistakaan ei valkoisena kantasuomalaisena voi puhua. Jäin miettimään, miksi poikien *tarpeista* kuitenkin voi naisenakin – mahdollisella poikatyttökokemuksella – sanoa sanansa. Onko tarpeiden sanoittaminen osa kasvatusta ja valistusta kohti parempaa maskuliinisuutta? Voisiko kuka tahansa puhua rodullistettujen tarpeiden puolesta eri näköisiin idoleihin samoin kuin nainen voi *Poikatutkimus*-antologiassa ottaa kantaa ja puhua poikien tarpeista miehen tai isän malleihin? Kysymys voi kuulostaa *whataboutismilta*, jonka kaikuja sukupuolentutkimuksessa paljon kuuluukin. Poikien ongelmat ja poikatutkimustulokset heitetään kaivoon, jonka pohjalta joku huutelee: "Joojoo, mutta entä tytöt, kyllähän tytötkin kärsivät tai pahoinpitelevät." Intersektionaalisuus on tervetullutta sukupuolentutkimuksessa, koska se häivyttää sukupuolien vastakkaisasettelua ja kaikki-sanan käyttöä – eivät kaikki pojat ole sellaisia ja kaikki tytöt tällaisia.

Lapsuuden, hoivan ja kasvatuksen lisäksi naiset ovat hallinneet sukupuolitietoista ihmiselämää ja sen tarkastelua myös akateemisesti. Suomessa he ovat oman kirjoittamisen lisäksi myös toimittaneet jo useita tyttötutkimuksia (Näre ja Lähteenmaa 1992; Aaltonen ja Honkatukia 2002; Ojanen et al. 2011). Myös tässä, jo pitkään odotetussa, ensimmäisessä suomalaisessa poikatutkimuksen vertaisarvioidussa kokoomateoksessa naisia on kirjoittajista yli puolet. Naiset analysoivat *Poikatutkimus*-kirjassa muun muassa miehen mallin käsitettä, poikien lukemista, koulu- maailmaa koulusurmineen ynnä muuta väkivalaista maskuliinisuutta, poikien haavoittuvuutta ja ystävyyssuhteita sekä muita pojille kohdennettuja sosiaalisia yhteisöjä, kuten ohjattua urheilutoimintaa. Sukupuolten hierarkiat mielessäni mietin, olisiko mahdollista, että joukko sukupuolentutkimuksen, sosiaalityön, nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen miespuolisia tutkijoita kirjoittaisi vastaavanlaisen tyttötutkimus-antologian. Miten miehet purkaisivat feminiinisyttä ja sukupuolittuneita käytänteitä aineistoinaan vaikkapa tyttöjen keppihevoslakit?

Kenelle faktantarkistus kuuluu?

Kuten monet muutkin, aloitan kirjan selailun lähde- tai sisällysluettelosta. Kummassakin kirjassa ensivaikutelma teki lukijasta pikkuasioista nillittävän kyllän. Viimeistely on kirjoittajilta ja toimittajilta jäänyt tekemättä. Lukijanko se pitää tehdä? Jos kustantajakaan ei sitä tee, saattaa kirja jäädä lukematta. Onko näillä kirjoilla ollut lainkaan oikolukutaitoisia kustannustoimittajia? Jo a-kirjaimen kohdalla väärin aakkostettu lähdeluettelo pilasi Tormulaisen lukijan odotukset. Nykyisen avoimen tieteen ja tutkimuksen hengessä aineistojen pariin päästetään muitakin kuin ensimmäinen tutkija, mutta mistä Tormulaisen aineistot löytyvät? Mikä on "Suomen Kirjallisuuden Seura"? *Poikatutkimus*-kirjassa Ilana Aalto on käyttänyt "Suomalaisen kirjallisuuden seura (SKR)". Molemmilla lienee tarkoitettu samaa, meille folkloristeille lähes pyhää SKS:ää. Aalto on myös lisännyt lähdeluettelonsa kirjan (*Takaisku*), joka tätä kirjoittaessa on itselläni näppäimistön vieressä. Ilmestymisvuosi, kirjoittaja ja kirjan nimi täsmäävät, kustantamo ei. *Poikatutkimus*-kirjan johdannossa on taas folkloristia kiinnostava maskuliinisuustutkimuksen



etnografisen vaiheen kiteytys, jossa: "ajanjakson anti voidaan tiivistää kuuteen keskeiseen tulokseen". Nämä luetteloidaan kohdiksi a–e, eli tuloksia onkin vain viisi. Kirjan kirjoittajien yhden sivun esittelyissä ammattiasemat ja organisaatioiden kirjoitusasut ovat miten sattuu, ja yliopistonlehtori-sana on kirjoitettu neljällä eri tavalla.

Myös käsitteiden käyttö aiheuttaa päänvaivaa *Poikatutkimuksessa*. Muiden muassa sanoja *sukupuolistunut* ja *sukupuolittunut* käytetään vaihtelevasti. Johdannossa kerrotaan, että "elämismaailma on edelleen sukupuolistunut." Tuija Huuki taas käyttää artikkelissaan näitä toistuvasti mutta vuorotellen määreinä niin, että käsitteistä valta ja väkivalta ovat sukupuolistuneita, mutta alistaminen ja eriarvoisuus sukupuolittuneita. Molemmat sanat ovat kirjan hakemistossa, mutta en löytänyt selitystä niiden erolle. Sukupuolistamisesta tulee mieleen pois ottaminen, kuten kalan voi suomustaa, eli ottaa suomut (vrt. sukupuolet) pois. Mutta suomuttamalla kala-annokseni ripottelisin sen päälle lisää suomuja (vrt. sukupuolia). Onko sukupuolistettu elämä, maailma tai elämismaailma sellaista, jossa tyttö- ja poikatapaisuudet on poistettu? Ja sukupuolitetussa tyttö- ja poikatapaisuuksia on korostettu? Lisäksi Ira A. Virtanen kuvaa artikkelissaan nuorten miesten *kokemusmaailmaa*, johon liitetään *sukupuolittavia* käsityksiä. Miten sukupuolistunut elämismaailma eroaa sukupuolittavasta kokemusmaailmasta? Ja miten kokemus- tai elämismaailma eroavat maailmasta tai elämästä? Niin ikään ihmettelin, miksi kirjassa ei perustella poikuus-sanan käsitteellistä tai etymologista muutosta neitsyyden vastinparista tyttöyden vastinpariksi.

Poikatutkimuksen vastentahtoisena oikolukijana on vaikea heittäytyä virran vietäväksi. Jatkuvat epätarkkuudet vievät painon teoksen totuusarvolta ja hankaloittavat kokonaisuusien hahmottamista. Pitääkö kirjassa mikään tärkeämpikään tieto paikkaansa vai perustuvatko ajatukset tiedevilppiin? Tutkija vastaa tiedon paikkansapitävyydestä, mutta voinko luottaa siihen, että faktantarkistus toimii? Esimerkiksi Tarja Tolosen artikkelissa itähelsinkiläisten nuorten miesten tilankäytön taktiikoista ja sosiaalisesta kuulumisesta kerrotaan, että nuoret jakoivat vuonna 2009 jalkapallojoukkueensa "suomalaisiin" ja "pakolaisiin". Kirjoittaja peilaa jakoa paikallistason nationalismiin ja keskusteluihin maahanmuutosta sekä kaksi vuotta myöhempään, vuoden 2011 Perussuomalaisen ensimmäiseen eduskuntavaalimenestykseen. Todellisuudessa pakolaiset/suomalaiset-joukkuejako tehtiin vasta seitsemän (7) vuotta myöhemmin ja muualla kuin Itä-Helsingissä. Olin itse paikalla. Työskentelin tutkijana monivuotisessa Helsingin kaupungin kehittämis- ja tutkimushankkeessa (Hyvä vapaa-aika; Anttila 2017). Tutkimusyhteistyö hankkeessamme kiinnosti monia tahoja, joista Nuorisotutkimusverkostolle myönnettiin tutkimuslupa. Omassa hankkeessamme pakolais-/suomalaisjako herätti paljon keskustelua. Kerroimme tästä artikkelin kirjoittajan työryhmälle ennen yhteisiä kenttätöitämme vuonna 2016 (esim. Tolonen et al. 2018, 72, alaviite 5). Ihmettelimme, miten opettajat ja rehtori sen siunaavat. Mutta koska joukkueenimet olivat oppilaiden läppää ja omaehtoista koululaiskulttuuria, koulu salli sen.

Tutkijan kenttäpäiväkirjat ovat olennainen osa etnografisia aineistoja, mutta yhtä päiväkirjaa ei voi liittää moneen eri aikaan ja paikkaan. Asiaa ei voi perustella esimerkiksi anonymisoinnilla tai nuorten suojaamisella. Todennäköisesti tutkijakollegani ei myöskään ole kokenut tätä samaa ihmetyksen aihetta kahdella eri kentällä, vaan on vain halunnut värittää artikkeliään hyvällä jutulla. Tiedeartikkeli voi toki olla viihdyttävä, mutta vetävää journalismia ei pidä tehdä totuuden kustannuksella. Seitsemän vuotta on pitkä aika yhteiskunnallisen muutoksen tai nuorisokulttuurien näkökulmasta. Ennen kaikkea se on merkittävän pitkä aika artikkelin poikien ja oman tutkimushankkeen nuorten näkökulmasta: puolet heidän koko elämästään, joka



kiinnittyy heidän omaan kotikaupunkitilaansa. Tällaiset lukukokemukset vievät uskottavuuden ja pahimmillaan vääristävät sitä elämistodellisuutta, jossa erilaisia maskuliinisuuksia eri aikoina ja eri alueilla rakennetaan.

Poikaan liittyy ongelmia mutta tyttöys on silkkaa ilotulitusta

Tytöt ovat voimaantuneet (Tormulaisen väitöskirjassaan käyttämä käänнос *empowermentista*) median sekä populaari- ja fanikulttuuri-ilmioiden avulla. He ovat itse horjuttaneet systeemisii valtarakenteita tyttöenergialla. Sen lisäksi tai juuri siksi tytöillä on ollut tosi kivaa. *Poikatutkimus*-teoksen kohteet kasvavat yhtä lailla samojen yhteiskunnallisten valtarakenteiden uhreina ja kasvattajiensa armoilla, mutta kirja ei väläyttele samanlaista tosi kivaa poikaenergistä valtautumista (kokoelman johdannossa käytetty käänнос *empowermentista*). Mitä ja missä ovat yksityiset poikatilat, jotka vastaavat entisaikojen tyttökamareita ja jotka tyttö tutkimus toi tutkimuksen tietoon? Minkälaista on poikien oma leikki, pelaaminen tai fyysinen kuntoilu ja ennätysten mittailu, kilpailullinen poikatapaisuus? Missä suoraviivainen, iloa tuottava seksuaalisuuden toteuttaminen ja puhe uusista valloituksista? Heteroseksuaalisuusilmiöihin olisi poikakulttuureissa liittynyt vaikka mitä mielenkiintoista (ks. esim. Kontula 2012). Tavallisen ja triviaalin tutkiminen tavallisena ja triviaalina voisi olla virkistävää, kuten vaikkapa leikki leikkinä.

Antiteettisen leikin kautta lapset saavuttavat sen, mikä heiltä puuttuu: aikuisten sukupuoli ja ikävaltaa. Kun lasten leikkiä analysoidaan leikintutkimuksen metodein ja teorioin, paljastetaan leikin ilmiöitä. *Poikatutkimus*-kirjassa Tuija Huukin aineistona on videotallenne päiväkodin takaa-ajo- ja pussausleikistä. Leikintutkimuksen sijaan Huuki kirjoittaa analysoivansa sitä ”psykologisen psykologisen tutkimuksen” (onko tässäkin taas virhe vai todellinen teoriasuuntaus?), kiusaamis- ja väkivaltatutkimuksen sekä voimien verkostoja kartoittavan, feministisen uusmaterialistisen tutkimuksen kehyksissä. #MeToo-ilmion jälkeen kasvattajien on helppo nähdä Huukin kuvaama pussausleikki väkivaltaan ohjaavana raiskausleikkinä. Toki väkivalta on osa lasten välistä kanssakäymistä ja maailmaa, tuota antiteettistä kosmosta, johon aikuisen on niin vaikea päästä. Mutta leikin kehyksessä olisi voinut muistaa, mihin perinteeseen juuri pussaus- ja jahtausleikki liittyy. Brian Sutton-Smithin laajassa leikkitutkimuksessa on kuvattu 50 erilaista pussausleikkiä, joita lapset ovat leikkineet muun muassa juhlistaan vähintäänkin 1800-luvulta alkaen (Sutton-Smith 1972, 465–490). Varhaisnuorilla ja nuorilla nämä pussausleikit sopivat iänmukaisen seksuaalisen kiinnostuksen tyydyttämiseen, koska ne eivät ole liian intiimejä eivätkä lapsia toisiinsa liiksi sitouttavia (mts. 490). Folkloristisen leikkitutkimuksen lisäksi Suomessa esimerkiksi Harriet Strandellin (1996) kasvatustietnografinen tutkimus koskee nimenomaan päiväkotia lasten kanssakäymisen kenttänä. Perinteisissä päiväkotien pusuhiipoissa nimenomaan tytöt jahtaavat poikia. Pussausleikitkin ovat lähtökohtaisesti antiteettisiä, todellisuuden vastakohta, eivät oikean elämän opettelua. Lapset luovat keskenään kulttuuria, josta aikuiset eivät voi kaikkea ymmärtää ja muistaa, vain tulkita.

Poikatutkimus-kirjasta jäin kaipaamaan tietoa ongelmattomasta poika elämästä ja monista tavallisuuksista, joissa erilaiset pojat elävät ja jotka ovat meiltä mummeleilta piilossa. Leea Virtasen urauurtavat *Antti pantti pakana* (1970) ja *Tytöt, pojat ja tykkääminen* (1972) tai Ulla Lipposen lastenperinnekeruut eivät vielä kukaan ole saaneet seuraajia, joten en tiedä, mitä tavallista, suosittua ja tyypillistä peruskouluikäiset nykyään tekevät. *Tyttöenergialla kasvaneet*-teoksessa on nuorten oman äänen kuvailua, vaikka muistelussa tulkinnat ja merkityksenannot aina tehdäänkin kontekstissaan, eli tyttöenergian jo kasvattamana aikuisena naisena, tämän hetken perspektiivistä. *Poikatutkimuksessa* tulkintoja tehdään aikuisuudessa, ikään kuin ilman



kokemusta ja muistoja kivasta poika-ajasta. Onko poikatutkija menettänyt muistoistaan tai kokemuksistaan ilon ja hulluttelun vai onko kirjoittaja vakava, asiallinen ja totinen siksi, ettei ole koskaan ollutkaan poika? Puuttuuko poikatutkimuksesta subjektiivinen kokemus, joka on feministisen tutkimusperinteen ydinkäsite? *Poikatutkimus*-kirjassa on vahva kasvatuksellinen, ongelmien poistamiseen tähtäävä viritys. Se on lähempänä nuorisotyön kasvattavaa kuin nuorisotutkimuksen relativistista eetosta. Nuorisotutkimuksellista poikien omaa ääntä ja itsemäärättelyä olisi ollut hauska kuulla enemmän. Tässä mielessä Päivi Armilan, Mari Käyhkön ja Ville Pöysän artikkeli syrjäkyläisten poikien kaverisuhteista ja mopoilusta on *Poikatutkimus*-kokoelman pirstävä keidas.

Kirjallisuus

- Aaltonen, Sanna ja Päivi Honkatukia (toim.). 2002. *Tulkintoja tytöistä*. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Anttila, Anna. 2017. *Hyvä vapaa-aika – parasta oppia: Raportti vapaa-ajan tuen vaikutuksista nuorten sosiaalisiin suhteisiin, koulumenestykseen ja peruskoulun jälkeisiin valintoihin*. Helsinki: Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus.
- Hyvä vapaa-aika -kehittämisen- ja tutkimushanke 2013–2017. Luettu 7.4.2019. <http://vapari.munstadi.fi/info/tutkimus/>
- Kontula, Osmo (toim.). 2012. *Mitä pojat todella haluavat tietää seksistä: Tehoa poikien seksuaaliopetukseen (PoikaS-hanke)*. Helsinki: Väestöliitto.
- Näre, Sari ja Jaana Lähteenmaa (toim.). 1992. *Letit liehumaan: Tyttökulttuuri murroksessa*. Tietolipas. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Ojanen, Karoliina, Heta Mulari ja Sanna Aaltonen (toim.). 2011. *Entäs tytöt: Johdatus tyttötutkimukseen*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Tampere: Vastapaino.
- Strandell, Harriet. 1995. *Päiväkoti lasten kohtaamispaikkana: Tutkimus päiväkodista sosiaalisten suhteiden kenttänä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Sutton-Smith, Brian. 1972. *The Folkgames of Children*. Publications of the American Folklore Society. Bibliographical and Special Series. Volume 24. Austin: University of Texas Press.
- Tolonen, Tarja, Sinikka Aapola-Kari, Jenni Lahtinen ja Matilda Wrede-Jäntti. 2018. "Miten kaupungista tulee oma? Kaupunkipääoma ja nuorten eriytyneet suhteet kaupunkitilaan." *Nuorisotutkimus* 36(3): 57–75.
- Virtanen, Leea. 1970. *Antti pantti pakana: Kouluikäisten nykyperinne*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Virtanen, Leea. 1972. *Tytöt, pojat ja tykkääminen*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Filosofian tohtori Anna Anttila on väitellyt folkloristiikassa lastenperinteestä ja varhaisnuorisokulttuurista. Hän toimii erikoistutkijana Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen "Asiallista? Tasa-arvo ja työolot kulttuurin toimialalla" -hankkeessa.